

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Федорової Світлани Олександрівни
«Формування соціально-громадянської компетентності в
комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 012 Дошкільна освіта**

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що розбудова громадянського суспільства в умовах російської військової агресії, активних бойових дій та анексії частини територій країни підтвердили ключову роль дошкільної освіти як найвідповідальнішого етапу засвоєння перших соціокультурних цінностей, виховання у майбутнього покоління громадянських якостей, основ світогляду та загальної культури. У Державному стандарті дошкільної освіти (2021) однією з ключових компетентностей дитини визначено соціально-громадянську, яка виражається в ціннісному ставленні дитини до себе, своїх прав та прав інших, наявності уявлень про правила і способи міжособистісної взаємодії між членами сім'ї, родини, іншими людьми та вмінні дотримуватись цих правил у соціально-громадянському просторі, а також у ціннісному ставленні та поведінці до культурних надбань українського народу, представників різних національностей і культур. Зважаючи на це, проблема формування соціально-громадянської компетентності є однією з найбільш актуальних проблем в сучасній дошкільній освіті.

Соціально-громадянська компетентність дитини дошкільного віку формується в різних видах діяльності, зокрема і в комунікативній. Саме через спілкування дитина вчиться взаємодіяти з іншими, розуміти соціальні норми, вирішувати конфлікти та брати участь у громадському житті, тож формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку, є актуальною та доцільною.

Проблема формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку набула актуальності, що підсилюється наявністю *суперечностей* між: сучасними вимогами дошкільної освіти до формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку та дещо застарілими підходами до формування означеної компетентності дитини в закладах дошкільної освіти; декларуванням необхідності формування соціально-громадянської компетентної дитини старшого дошкільного віку в різних видах діяльності, зокрема й в комунікативній та відсутністю обґрунтованих організаційно-педагогічних умов її формування в закладах дошкільної освіти; потребою практики у формуванні соціально-громадянської компетентності в різних видах комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку та недостатністю відповідного методичного забезпечення освітнього процесу у закладах дошкільної освіти; надзвичайно важливою роллю партнерської

взаємодії педагогів закладів дошкільної освіти з родинами вихованців у формуванні соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку та недосконалою обізнаністю педагогів і батьків із цього питання.

Водночас, проблема формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку не була предметом спеціального вивчення. Тож її дослідження є актуальним, доцільним в контексті вищезазначених суперечностей.

Зв'язок дисертації з науковою темою. Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми наукового дослідження кафедри дошкільної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку» (державний реєстраційний номер 0121U113725).

Мета дисертації полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності організаційно-педагогічних умов формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку в освітньому процесі ЗДО.

Задля реалізації поставленої мети авторкою дисертації були розв'язані такі **завдання**:

1. Дослідити теоретико-методологічні засади формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку.

2. Проаналізувати стан формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку в сучасній практиці дошкільної освіти.

3. Визначити критерії, показники та рівні сформованості соціально-громадянської компетентності дітей в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку.

4. Обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку та експериментально перевірити їх ефективність.

Об'єктом дослідження стало формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Предметом дослідження є організаційно-педагогічні умови формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Теоретико-методологічною основою дослідження слугували наукові праці, які дотичні до предмета дослідження: наукові положення філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Курило, В. Огнев'юк та інші); теорії формування та розвитку особистості в діяльності (Г. Костюк, О. Кочерга, С. Максименко та інші); концепції особистісно орієнтованого (І. Бех, Л. Козак, О. Пехота, Н. Лавриченко, С. Сисоєва, М. Чобітько та інші), компетентнісного (І. Бех, Н. Гавриш, О. Овчарук, С. Паламар, О. Пометун, І. Рогальська-Яблонська, О. Савченко та інші), діяльнісного (Д. Дьбюї, С.

Кульбіда, І. Луценко, С. Максименко та інші), методологічних підходів до розвитку особистості; наукові розвідки психологів і педагогів про особливості особистісного зростання дитини на етапі дошкільного дитинства (М. Айзенбарт, О. Бабак, В. Кортило, О. Кононко, О. Рейпольська), значення соціального розвитку дитини в сучасному освітньому процесі (А. Богуш, О. Максимова, Т. Піроженко, Т. Поніманська, Л. Соловійова), особливості формування соціального та громадянського досвіду дитини дошкільного віку (О. Байєр, А. Богуш, Г. Беленька, Н. Гавриш, О. Каплуновська, О. Косенчук, В. Лаппо, С. Тесленко), важливість формування соціальної та громадянської компетентностей дітей старшого дошкільного віку (О. Безсонова, Л. Варяниця, А. Вознюк, Л. Калуська, Л. Куземко, Л. Петровська, Т. Пономаренко, О. Рейпольська, О. Сас, О. Стаєнна, Л. Шкребтієнко); психолого-педагогічні праці про використання методик розвитку комунікативної діяльності в освітньому процесі закладів дошкільної освіти (М. Айзенбарт, Л. Артемова, А. Богуш, О. Безсонова, Н. Гавриш, О. Козлюк, К. Крутій, І. Луценко, І. Мартиненко, В. Панченко).

Для досягнення мети й вирішення окреслених завдань були застосовані такі **методи дослідження**: *теоретичні методи* – аналіз та узагальнення філософської, психологічної, педагогічної та соціально-педагогічної літератури для дослідження теоретичних аспектів проблеми; ретроспективний аналіз, синтез, систематизація й узагальнення для визначення змісту базових понять дослідження й формулювання його термінологічного апарату; вивчення та узагальнення перспективного педагогічного досвіду для з'ясування стану досліджуваної проблеми в практиці дошкільної освіти; класифікація, порівняння, узагальнення, моделювання для обґрунтування організаційно-методичних засад формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку; *емпіричні* – педагогічне спостереження, анкетування, тестування, опитування, інтерв'ювання, бесіда, діагностичні методики для визначення критеріїв, показників, характеристики рівнів сформованості соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку; педагогічний експеримент – з метою перевірки організаційно-методичних засад формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку; *статистичні* – математичної статистики для оброблення експериментальних даних, інтерпретації та визначення вірогідності результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження. Основні результати дослідження **впроваджено** в освітній процес таких ЗДО: Білоцерківський заклад дошкільної освіти № 18 «Ясочка» Білоцерківської міської ради Київської області (довідка № 01-37/65 від 13.12.2023 р.); Білоцерківський заклад дошкільної освіти № 5 «Сонечко» Білоцерківської міської ради Київської області (довідка № 15 від 05.09.2024 р.); Кирданівський заклад дошкільної освіти Овруцької міської ради Житомирської області (довідка № 23 від 02.09.2024 р.); Товтрівський заклад дошкільної освіти Вікнянської сільської ради Чернівецького району, Чернівецької області (довідка № 45 від

29.08.2024 р.); заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу № 1 «Зіронька» Яготинської міської ради (довідка № 49 від 12.09.2024 р.); заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 12 Деснянського району міста Києва (довідка № 49 від 08.09.2024 р.); Пилиповицький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу «Пилипко» Бородянської селищної ради Київської області (довідка № 36 від 05.09.2024 р.); Дружнянський заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу «Струмочок» Бородянської селищної ради Київської області (довідка № 53 від 11.09.2024 р.); комунальний заклад «Краснопавлівський заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу» Лозівської міської ради Харківської області (довідка № 01-22/125 від 09.09.2024 р.); Підгайцівський заклад дошкільної освіти (ясла-садок) «Малятко» Підгайцівської сільської ради Луцького району Волинської області (довідка № 28 від 28.08.2024 р.).

Наукова новизна та теоретична значущість результатів дослідження полягає у тому що:

– **уперше:** обґрунтовано теоретико-методологічні засади формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку; визначено та теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку (збагачення змісту освітнього процесу з формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку; вивчення професійної компетентності педагогів та забезпечення партнерської взаємодії з батьками вихованців щодо формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку; удосконалення освітнього соціокультурного середовища закладу дошкільної освіти; використання ефективних форм, методів і засобів формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку); експериментально перевірено ефективність організаційно-педагогічних умов формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку;

– **уточнено:** сутність основних понять дослідження «соціалізація», «компетентність», «соціальна компетентність», «громадянськість», «громадянська компетентність», «соціально-громадянська компетентність», «соціально-громадянська компетентність дітей старшого дошкільного віку», «комунікативна діяльність»; структурні компоненти соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку (емоційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний); критерії (емоційно-світоглядний, пізнавально-знаннєвий, поведінково-діяльнісний), показники та рівні сформованості соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку;

– **подальшого розвитку набули:** питання теорії та практики формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку; науково обґрунтовані уявлення про методологічні підходи, принципи, зміст, форми освітньої взаємодії

вихователів з дітьми, педагогічні методи та засоби формування досліджуваної компетентності.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості застосування в практиці освітньої діяльності закладів дошкільної освіти: організаційно-педагогічних умов формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку, а також розробленої відповідно до них авторської програми «Дитина та світ навколо», визначених форм, методів і засобів формування досліджуваної компетентності; методичних розробок змісту різних форм освітньої взаємодії з вихователями та батьками вихованців з досліджуваної проблеми; методичних рекомендацій щодо вдосконалення освітнього соціокультурного середовища закладу дошкільної освіти; методик педагогічної діагностики показників сформованості соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Апробація дослідження: основні положення, висновки, практичні результати дисертаційного дослідження представлено у виступах, доповідях і повідомленнях на науково-практичних конференціях:

– *міжнародних*: «Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти. IV Міжнародні педагогічні читання пам'яті професора Т.І. Поніманської» (Рівне, 12 листопада 2021); «Дошкільна освіта в епоху постмодернізму: європейський досвід, інноваційні практики» (Київ, 27, 28, 29, вересня 2022); «Феномен раннього дитинства: витоки, виклики, виміри» (Київ, 29 листопада 2023); участь у IX Міжнародній Грінченківській науковій школі «Розвиток дослідницької компетентності молодого науковця з урахуванням сучасних трендів та викликів вищої освіти» (Київ, з 18 по 22 листопада 2024); «Нова українська школа: результати та перспективи» (Маріупольський університет, 21 грудня 2023); «Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)» (Київ, 20 березня 2024); IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Світ дидактики: дидактика в сучасному світі» (Київ, 29–30 жовтня 2024); IX Міжнародна Грінченківська наукова школа (Київ, 18–22 листопада 2024); V Міжнародна наукова онлайн-конференція «Педагогіка у міждисциплінарному вимірі: реалії вищої освіти у контексті викликів сьогодення» (Київ, Україна, 20 листопада 2024 року); Participation in the scientific-practical conference «The latest technologies of modern society» (Kharkiv, Ukraine, 07.12.2024);

– *всеукраїнських*: «Рівні серед рівних: інноваційні підходи до навчання дітей з особливими потребами» (Київ, 17 грудня 2021); «Освітній процес у закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації» (Київ, 15 вересня 2023); «Актуальні проблеми дошкільної освіти: виклики та пріоритети» (Глухів, 19–20 жовтня 2023); «Сучасний заклад дошкільної освіти: лідерство, диджиталізація, майбутній капітал» (Київ, 19 жовтня 2023); «Національна наука і освіта в умовах війни РФ проти України та сучасних цивілізаційних викликів» (Київ, 27 березня – 2 квітня 2024); «Національна наука і освіта в умовах війни РФ проти України та сучасних

цивілізаційних викликів» (Київ, 27 березня–2 квітня 2024); «Дослідження молодих вчених: від ідеї до реалізації» (Київ, 17–18 травня 2024); «Актуальні питання сучасної науки: історія, теорія, практика», (Харків, Україна, 17–19 березня 2025);

– *всеукраїнських* семінарах: Всеукраїнський науково-практичний онлайн-семінар «Діагностика та моніторинг розвитку обдарованості особистості» (Київ, 30 травня 2023); «Всеукраїнський науково-методичний семінар «Українське дошкілля в умовах війни: виклики і завдання» (Луцьк, 30 вересня – 02 жовтня 2024);

– *всеукраїнських* вебінарах: міжнародний online-марафон «Дошкільна освіта в епоху постмодернізму: європейський досвід, інноваційні практики» (Київ, 29 вересня 2022); «Інноваційні підходи в роботі педагогів дошкільної ланки під час очної та дистанційної організації освітнього процесу» (Київ, 19 травня 2023); «Розвиток професійної компетентності педагогів ЗДО в умовах упровадження інноваційних підходів під час очного та дистанційного навчання. Старший дошкільний вік» (Київ, 31 серпня 2023); «Розвиток професійної компетентності педагогів ЗДО в умовах упровадження інноваційних підходів під час очного та дистанційного навчання. Старший дошкільний вік» (Київ, 09 серпня 2024); «Шляхи зростання фахової майстерності педагогів в умовах інноваційного освітнього середовища. Старший дошкільний вік» (освітня програма дистанційного курсу; 29 серпня 2024, м. Київ); «Освітні інсайти для педагогів дошкільної освіти: Добрі поради на щодень або Як діяти у конфліктних ситуаціях» (Київ, 23 квітня, 2025).

Публікації. Наукові результати дисертації висвітлено у 19 наукових публікаціях, із них 10 одноосібних: 2 статті у співавторстві у виданні, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття у співавторстві у закордонному періодичному виданні, включеному до наукометричної бази Web of Science; 16 публікацій (6 у співавторстві), у яких додатково відображені наукові результати дослідження.

Наукові статті, опубліковані в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

1. Козак Л. В., Федорова С. О. Використання методу проєктів у формуванні соціально-фінансової грамотності дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Випуск № 80. Том 1. С. 298–305. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/80-1-45> Вебпосилання на видання: <https://www.apfn-journal.in.ua/80-1-2024>

2. Федорова С. О., Козак Л. В. Патріотизм як основа формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку. *Науковий журнал «Acta Paedagogica Volynienses»*. Випуск № 1, 2025. С. 61-68. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.1.9> Вебпосилання на видання: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/homepage>

Стаття в науковому закордонному виданні

1. S. Fedorova, S. Zheinova, O. Ryhina, V. Butenko, A. Karnaukhova. Developing social and citizenship skills through interactive engagement in senior preschoolers. *Ad Alta. Journal Of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. XLII (14(1)). P. 43–47. ISSN 1804-7890, 2464-6733. Вебпосилання на видання: <https://www.magnanimitas.cz/14-01-xlii>

Публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації

3. Козак Л. В., Федорова С. О. Формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку в комунікативній діяльності. Збірник «Матеріалів IV Міжнародних педагогічних читань пам'яті професора Т. І. Поніманської», м. Рівне, 11 листопада 2021 р. С. 48–50. Вебпосилання на видання:

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39914/1/L_Kozak_FCGKDSdVvKD.pdf.

4. Grigorieva N. A., Fedorova S. O., Honchar N. P. Innovation of preschool education: foreign practices and domestic experience of their implementation. Вип. № 5 (5), 2021: *Перспективи та інновації науки*. С. 37–47. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5\(5\)-36-47](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5(5)-36-47). Вебпосилання на видання: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/index>

5. Козак Л. В., Федорова С. О. Формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку в сучасному соціокультурному середовищі. Вип. № 2 (7), 2022: *Перспективи та інновації науки*. С. 356–357. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2\(7\)-356-368](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2(7)-356-368) . Вебпосилання на видання: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/index>

6. Федорова С. О. Проблеми партнерської взаємодії у формуванні соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку. Випуск № 5 (23), 2024: *Вісник науки та освіти*. С. 1563–1577. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-5\(23\)-1563-1576](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-5(23)-1563-1576). Вебпосилання на видання: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/index>

7. Козак Л. В., Федорова С. О. Волонтерська діяльність як засіб формування соціально-громадянської компетентності дітей у закладах дошкільної освіти. Монографія «Європейська наука», 30 листопада 2022 р. С. 83–91. Вебпосилання на видання: <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2022-14-03-011> .

8. Федорова С. О. Комунікативно-мовленнєва діяльність як засіб формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку. Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції «Нова українська школа: результати та перспективи», 21.12.2023, Маріупольський державний університет. С. 106–109. Вебпосилання на видання: <https://cutt.ly/fwDdfDf6>

9. Федорова С. Формування основ соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку в різних видах діяльності. Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції з нагоди відзначення 190 річниці Українського державного університету імені

Михайла Драгоманова «Інноваційні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)» 20.03.2024 року. С. 86–91. Вебпосилання на видання: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/45249/materialy%20konferentsii.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

10. Федорова С. Соціальні акції у закладі дошкільної освіти як засіб формування громадянської компетентності дошкільників. Збірник матеріалів V Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції «Національна наука і освіта в умовах війни РФ проти України та сучасних цивілізаційних викликів» 27.02.2024 року. С. 1182–1188. Вебпосилання на видання: https://iod.gov.ua/content/events/58/v-vseukrayinska-mizhgaluzeva--naukovo-praktichna-onlayn-konferenciya-nacionalna-nauka-i-osvita-v-umovah-viyni-rf-proti-ukrayini-ta-suchasnih-civilizaciynih-viklikiv_publications.pdf?1731593686.2756

11. Федорова С.О. Тематичні дні як засіб формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку. *Науковий журнал «Advanced top technology»*. Електронне видання 2024, № 4. С. 62–65. DOI: <http://www.newroute.org.ua/> Вебпосилання на видання: https://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/att-4_07.12.24.pdf

12. Федорова С. О. Художня ілюстрація як засіб формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку. *Мультидисциплінарний науковий часопис «Нотатки сучасної науки»*. 2025. С. 16–18. ISSN 2786-6777. DOI: 61718/nsn Вебпосилання на видання: https://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/nsn_22.pdf#page=16

13. Федорова С. О. Спілкування в колі як форма розвитку комунікативних здібностей дітей дошкільного віку. *Мультидисциплінарний науковий часопис «Нотатки сучасної науки»*. 2025. С. ISSN 2786-6777. DOI: 61718/nsn Вебпосилання на видання: https://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/nsn_22.pdf#page=16

14. Федорова С. О., Хорошилова Л. М., Носова І. В. Орієнтовне розгорнуте календарно-тематичне планування за НМК «Буду вправним першачком», 2024, Видавничий Дім «Гене́за», оригінал-макет.

15. Федорова С. О., Урчік Л. В. «Позитивна спільна взаємодія як запорука успішної соціалізації дошкільників». Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів». Розробки батьківських зібрань з теми: «Педагогіка партнерства в дошкільній освіті», м. Біла Церква, 2024.

16. Федорова Світлана. Соціально-педагогічна акція «Читати – це сучасно та модно». Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів». Розробки батьківських зібрань з теми: «Педагогіка партнерства в дошкільній освіті», м. Біла Церква, 2024.

17. Федорова С. О. Великі справи маленьких громадян. Проведення соціально-екологічних акцій у закладі дошкільної освіти. Інформаційний бюлетень ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти» «Дошкілля. UA». № 1 2025. С. 21-22. Вебпосилання на видання: https://drive.google.com/file/d/1SSIvmjyEBhQFusr1QHJo7VRceTlGrupQ/view?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR3wYpaooSBs9UQ6836fR0ARZbzDaZ1pzqTf781ZsPMJOBLxkljW1fAMTss_aem_l3aM9u4GtlFP_v5Oxu2LMg

18. Федорова С.О. Хто найкращий? Авторська казка для дітей старшого дошкільного віку. Інформаційний бюлетень ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти» «Дошкілля.UA». № 1, 2025. С. 32. Вебпосилання на видання:

https://drive.google.com/file/d/1SSIvmjyEBhQFusr1QHJo7VRceTlGrupQ/view?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR3wYpaooSBs9UQ6836fR0ARZbzDaZ1pzqTf781ZsPMJOBLxkljW1fAMTss_aem_l3aM9u4GtlFP_v5Oxu2LMg

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлено власні ідеї і розробки автора, що дозволили вирішити поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані здобувачкою особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача.

У статті «Використання методу проєктів у формуванні соціально-фінансової грамотності дітей старшого дошкільного віку» (у співавторстві з Л. В. Козак) внесок С. О. Федорової полягає у здійсненні теоретичного аналізу аспектів формування соціально фінансової грамотності дітей старшого дошкільного віку; визначенні сутності та особливостей реалізації педагогічної технології методу проєктів в освітньому процесі ЗДО; обґрунтуванні важливості використання методу проєктів як стимуляційного чинника формування та розвитку життєвих компетентностей старших дошкільників; висвітленні змісту та особливостей організації діяльності дітей на різних етапах проєктної технології; впровадженні технології на формувальному етапі експерименту, що загалом складає 85% тексту публікації.

У статті «Патріотизм як основа формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку» (у співавторстві з Л. В. Козак) внесок С. О. Федорової полягає в аналізі науково-методичної літератури й чинних нормативних документів з проблеми дослідження; визначенні сутності ключових понять, які доповнюють одне одного та допомагають розкрити особливості формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку; обґрунтуванні важливості виховання патріотичних почуттів та їх впливу на формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку; умов формування патріотичних почуттів у процесі систематичного та цілеспрямованого педагогічного впливу; використання доцільних методів та засобів під час освітньої діяльності педагогів ЗДО, що загалом складає 90% тексту публікації.

У статті закордонного наукового видання «Розвиток соціальних та громадянських навичок через інтерактивне заняття у старших дошкільників» (у співавторстві з С. Жейною, С. Ригіною, В. Бутенко, А. Карнауховою), внесок С. О. Федорової полягає у здійсненні теоретичної аналітики, на основі якої визначено сутність основних категорій досліджуваної проблематики «формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку»; розробленні педагогічної технології з використанням інтегрованих занять та комунікативних ігор під час освітньої діяльності; перевірено її ефективність у процесі формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності у старших дошкільників; проведено оцінку ефективності впровадження наведеної технології, що загалом складає 80% тексту публікації.

У статті «Формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку в сучасному соціокультурному середовищі» (у співавторстві з Л. В. Козак), внесок С. О. Федорової складає 70 % та полягає в теоретичному аналізі законодавчих актів України та психолого-педагогічних досліджень з означеної проблематики; висвітленні філософських поглядів та засад громадянського виховання; різні підходи до змісту понять «громадянське виховання», «соціальна компетентність», «соціально-громадянська компетентність» дітей старшого дошкільного віку; визначенні особливостей впливу на формування означених понять, сутності основних категорій з означеної проблематики та ступеню її дослідженості.

У публікації «Волонтерська діяльність як засіб формування соціально-громадянської компетентності дітей у закладах дошкільної освіти» (у співавторстві з Л. В. Козак), О. С. Федоровою розглянуто нормативні та теоретико-методичні засади досліджуваної проблематики; здійснено змістовий аналіз понять; з'ясовано можливості впливу волонтерської діяльності, як засобу формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку; розкрито особливості взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти під час долучення до волонтерського руху та благодійних ініціатив в ЗДО, що загалом складає 75 % загального тексту.

У публікації «Інноватизація дошкільної освіти: зарубіжні практики та вітчизняний досвід їх впровадження» (у співавторстві з Н. А. Григор'євою, Н. П. Гончар), внесок С.О. Федорової складає 60 % та полягає в теоретичному аналізі тверджень науковців щодо складників якості сучасної дошкільної освіти, зміст Концепції розвитку освіти на період 2015-2025 років та Державного стандарту дошкільної освіти (Базовий компонент, 2021); аналізі проблем та сучасних вимог у царині дошкільної освіти, виховання та розвитку особистості на етапі дошкільного дитинства.

У тезах конференції «Формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку в комунікативній діяльності» (у співавторстві з Л. В. Козак), внесок С.О. Федорової складає 55 %. Автором проаналізовано зміст освітнього напрямку «Дитина в соціумі» Державного стандарту дошкільної освіти; визначено актуальність проблеми формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку;

обґрунтовано необхідність оновлення змісту та методів освітньої взаємодії, вдосконалення та впровадження ефективних технологій виховання та розвитку особистості дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

У публікації «Орієнтовне розгорнуте календарно-тематичне планування за НМК «Буду вправним першачком» (у співавторстві з Л. М. Хорошиловою, І. В. Носовою) внесок С. О. Федорової полягає в розробці методичних матеріалів календарного планування за освітніми напрямками Державного стандарту дошкільної освіти (Базовий компонент дошкільної освіти 2021) «Дитина в соціумі», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» та інших; авторських матеріалів, що увійшли до розділів календарно-тематичного планування «Ранок», «Організована освітня діяльність», «II половина дня», «Вечір», що загалом складає 60% тексту публікації.

У публікації «Позитивна спільна взаємодія як запорука успішної соціалізації дошкільників» (у співавторстві Л. В. Урчік Л. В) внесок С. О. Федорової полягає в розробці серії батьківських зібрань з теми: «Педагогіка партнерства в дошкільній освіті», що загалом складає 60 % тексту публікації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (311 найменувань, з них 15 іноземними мовами), додатків. Робота містить 13 таблиць, 1 формулу. Основний текст дисертації викладено на 212 сторінках, загальний обсяг роботи – 330 сторінок.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, в яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації й наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їх експертної оцінки, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату. Усі використані здобувачкою в тексті дисертації свої наукові праці без посилання на ці праці були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані в анотації дисертації.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. Зміст дисертації відповідає галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Рішення.

1. Дисертація Федорової Світлани Олександрівни «Формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку» подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.2.2017 за № 155/30023.

2. Дисертація Федорової Світлани Олександрівни та наукові публікації, в яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

3. Федорова Світлана Олександрівна на достатньому рівні оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачка володіє матеріалом.

4. Рекомендувати дисертацію Федорової Світлани Олександрівни «Формування соціально-громадянської компетентності в комунікативній діяльності дітей старшого дошкільного віку» до публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження Федоровій С. О. ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

Головуюча:

завідувач кафедри дошкільної освіти
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
кандидат педагогічних наук, доцент

Олена ПОЛОВІНА

